

Pedagogika Lecznicza

Dr. H. Grzegorzewska

Wykład I 1.III.1954

Pedagogika lecznicza- specjalna - jej zakres i nauki pomocnicze.
Pedagogika lecznicza jest przystosowana do dzieci specjalnych, to jest takich które nie mogą korzystać ze szkoły normalnej ze względu na różną kaleczność, upośledzenie umysłowe, zagrożenie moralne i różnego rodzaju schorzenia. Pracę jej charakteryzuje: specjalny cel - rewalidacja społeczna. Specjalna organizacja i metody pracy /często i program i pomoc naukowe/ Racjonalnie zestawione anamneza i warunki domowe dziecka w ich historycznym rozwoju /więc dobrze poznanie dziecka/

Współdziałanie w wychowaniu nie tylko z domem ale i z lekarzem .

Nasilenie roli nauczyciela- wychowawcy i jego specjalne przygotowanie.

"Dzieci specjalne". Wyodrębniamy w nich dwie grupy:

1. Dzieci anormalne to jest takie które wskutek większych lub mniejszych upośledzeń natury organicznej i funkcyjnej mają trudności:

a/ w poznaniu świata

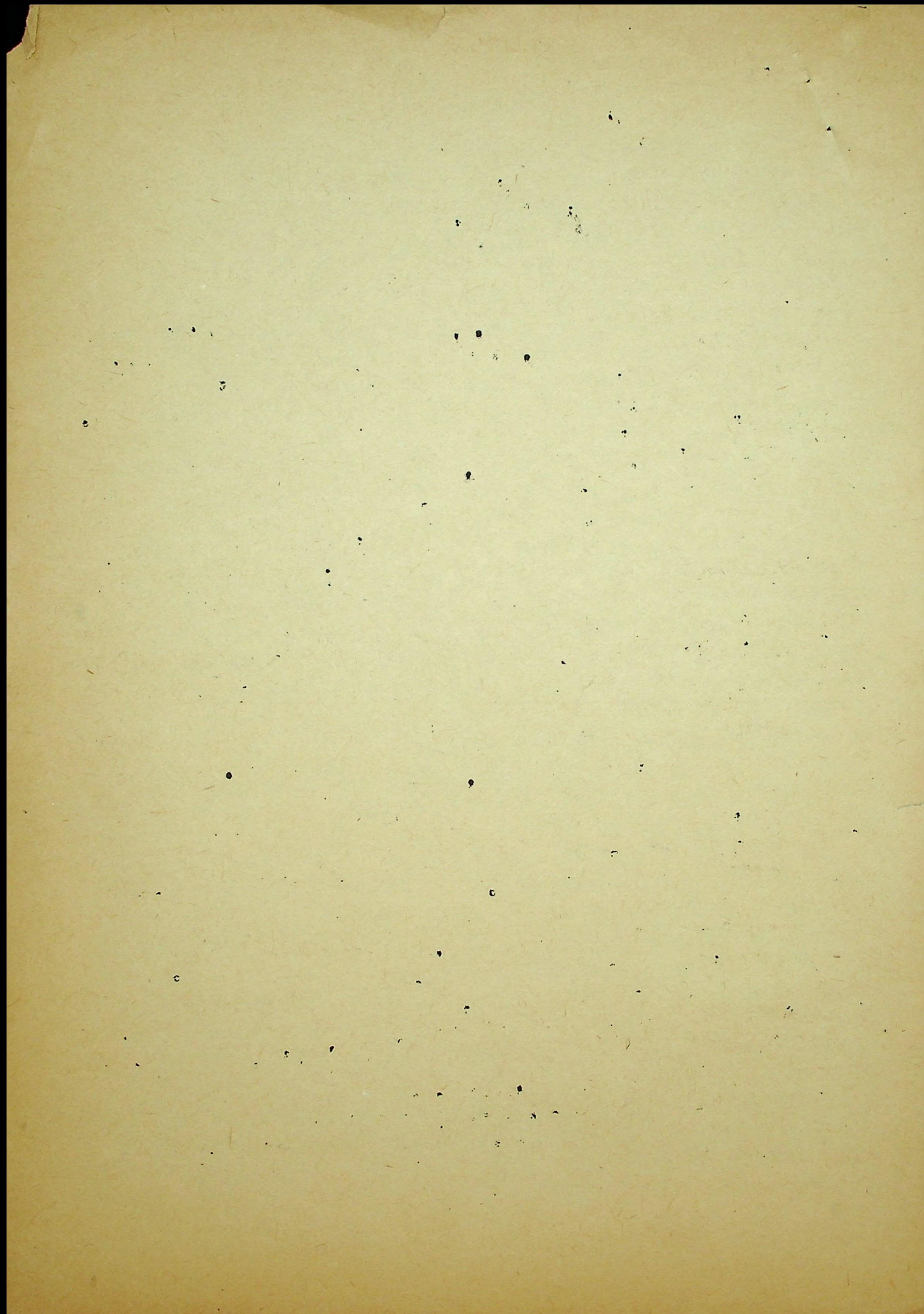
b/ w nawiązywaniu kontaktu z otoczeniem:

dzieci które są niezdolne do samorzutnej przystosowalności społecznej i nie mogą korzystać ze szkoły normalnej.

2. Dzieci "specjalne" które tylko w pewnym okresie życia swego wymagają specjalnej opieki wychowawczej po pewnym czasie /miesiąc lata/ powracają do szkół normalnych: przewlekłe chore, moralnie zagrożone /z wyjątkami/ kaleki/ głównie amputowani/

Upośledzenia natury organicznej i funkcyjnej wyraża się w zamknięciu normalnych dróg poznawania świata , w zaburzeniach i nieprawidłowościach przebiegów procesów wyższych czynności nerwowych zaniedbań moralnych i różnych schorzeń. Wobec tego należy przede wszystkim braki te kompensować i dążyć do normowania stanu ośrodkowego układu nerwowego.

Wyniki pracy nad głuchoniemymi jako źródło optymizmu w pedagogice leczniczej. /Helena Keller, Olga Skerachodowa, Marta Henretin.

Zarys rozwoju wyższych czynności nerwowych dzieci upośledzonych umysłowo z uwzględnieniem ich etiologii i klasyfikacji.

Oligofrenia - niedorozwój umysłowy od urodzenia lub najwcześniejszego dzieciństwa, wstrzymanie rozwoju mózgu i wyższych czynności nerwowych /po zakończeniu jakiegos procesu/otępienie (dementia) występuje w późniejszym wieku, jako osłabienie, rozpad procesów chorowych, uszkodzenie czynności umysłowych dotychczas pełnowartościowych. Otępienie jest wstecznicem psychiki/symptomat jakiegos patologicznego procesu np. wskutek padaczki/.

Klasyfikacja- oligofrenia w/g stopnia upośledzenia umysłowego:
najłagodniejsze odchylenie od normy- debilizm.
średni stopień -imbocylizm
najgłębszy niedorozwój idiotyzm.

Etiologia oligofrenii. Uszkodzenie mózgu w życiu płodowym /wrodzona oligofrenia/, lub w najwcześniejszym, dzieciństwie/oligofrenia nabyta/ wskutek działania jakiegos czynnika przede wszystkim zewnątrz pochodzągo/ogrogenego/ jak: alkoholizm, kiła rodziców, uszkodzenie płodu przez infekcję, które przechodzi matka w czasie ciąży i jej zatrucia zawodowe ciężka i wyczerpująca praca, głód w okresie ciąży. Wszystkie te czynniki ze względu na ścisły związek z organizmem matki wpływają na kształtujący się organizm a przede wszystkim na jego skomplikowaną strukturę mózgu i stać się mogą przyczyną wadliwego rozwoju, jego zniekształceń i ubytków.

Do czynników dużej wagi w powstaniu oligofrenii należą różnego rodzaju urazy w czasie porodu, powodujące w pewnych warunkach/ wylawy i wybroczyny krwawe domózgowe/poród przedwczesny, klaszczowy, długotrwały /albo urazy nieuchwytnie powstałe wskutek różnicy ciśnienia wewnątrz i zewnątrz macicy.

Najważniejsza W najwcześniejszym dzieciństwie ważną pozycję w etiologii oligofrenii stanowią różnorodne choroby zakaźne, głównie urazy powstałe wskutek zapalenia mózgu czyż zapalenia opon mózgowych, t.z. spraw zakaźnych rozgrywających się na terenie ośrodkowego układu nerwowego i mogące być przyczyną powstrzymania rozwoju tkanki mózgowej. Tak samo takie choroby zakaźne jak dur brzusny, płonica, błonica i inne mogą stać się przyczyną powstrzymania rozwoju tkanki mózgowej w tym najwcześniejszym okresie życia indywidualnego młodego dziecka.

Te same przyczyny chorobowe dziecka 2 - 3 lat dają obraz psychopatologiczny inny, gdyż mózg się już nieco ukształtował dziecko zaczęło chodzić, mówić i zdobyło szereg wyobrażeń. Etiologicznie ważną grupą w powstawaniu niedorozwoju umysłowego są różnego rodzaju zaburzenia w wydzielaniu gruczołów dokrewnych.

Upośledzenie umysłowe woligofrenii może więc być wskutek niedorozwoju ośrodkowego układu nerwowego, zniszczenie, ubytki np. mikrocefalia, poronocefalia lub później wskutek wstrzymania w rozwoju przez czynniki infekcyjne toksyczne, urazowe, dokrewne.

Wykład III 7.III.1954

Patofizjologia oligofrenii historycznie biorąc już dr. Edward Seguin w I połowie XIX wieku wskazał na różnego rodzaju braki i niedorozwoje mózgu i czaszki, jako na jedno z przyczyn, które wskutek braków w odżywianiu w życiu płodowym powodować mogą idiotyzm. Od tego czasu były dość szereg ciekawych badań w dziedzinie etiologii i patofizjologii oligofrenii.

Obecnie dzięki pracom I. Pawłowa i jego szkoły interpretacja zaburzeń oligofrenii staje się coraz jaśniejsza a nacisk położony przez Pawłowa na plastyczność kory mózgowej wyjaśnia słuszność dynamicznego ujmowania zjawisk w niedorozwoju umysłowego dzieci oligofrenicznych.

Patofizjologiczne mechanizmy oligofrenii w ujęciu I. Pawłowa, N. Krasnogorskiego i A. Iwanowa Smoleńskiego.

I. Pawłow wskazuje że w postawieniu niedorozwoju umysłowego dużo znaczenie odgrywa obniżenie reaktywności kory mózgowej z jednoczesnym spadkiem pobudzania a głównie hamowania co warunkuje małą stałą działalności komórek kory mózgowej, wysoki próg pobudzania i niski zakres zdolności do pracy.

Obecność chorych punktów korowych, w których powstaniu grają rolę neurodynamiczne i strukturalne uszkodzenia, warunkuje rozdzielenie i lukrowatość kory półkul mózgowych.

N. Krasnogorski wskazuje na następujące właściwości w działalności kory mózgowej u oligofreników: hamowanie warunkowe następuje z wielkim trudem, efekty hamowania są słabe i nietrwałe, tworzenie się odruchów warunkowych wolniejsze a ich trwałość obniżona.

A. Smoleński wykazuje u oligofreników obniżenie ogólnego tonusu kory mózgowej wskutek słabości procesu pobudzania i hamowania. Na tle obniżenia ogólnego tonusu kory u niektórych oligofreników obserwuje się podwyższoną pobudliwość podkorza u niektórych odwrotnie - słabość podkorza. U oligofreników w ważnym stopniu cierpi wyższa korowa analiza

i synteza, wskutek tego obserwujemy ogólny niedorozwój nawyków, umiętności i niedorozwój mowy. Niedomagania wyżej analitycznej i syntetycznej działalności zależą zarówno od braków morfologicznych, jak i od słabości chronicznej kory mózgowej, ta słabość analizy i syntezy energetycznej może być w znacznym stopniu poprawiona pod wpływem procesu wychowania i nauczania.

Wąska skala działalności kory, wysoki próg pobudliwości i niski zakres zdolności do pracy powstaje prawdopodobnie w związku z patologią komórek korowych a w szczególności z małym zapasem ich zasobów energetycznych.

Chociaż w ogóle patofizjologia oligofrenii jest jeszcze mało wyjaśniona, wszystkie jednakże znane nam dotychczas badania i obserwacje zasadniczo są zgodne w sprawie

Oslabienie siły procesów korowych, zwolnionego tworzenia się odruchów warunkowych oraz obniżenia ich trwałości.

Dalsze badania innych autorów wykazały, że wskutek słabości procesów korowych upośledzeni umysłowo nie mogą jednocześnie wypracować dwóch odruchów warunkowych co się klinicznie wyraża w niemożności ujęcia sytuacji złożonej. Słabość procesów korowych wywołuje rozlane hamowanie i wyzwolenie reakcji podkorza ~~mózgowego~~ ruchowego pobudzenia, nie umotywowanego śniechu, płaczu i t.p.

Dynamika rozwoju oligofrenii pomimo różnorodnych i często głębokich braków i zakłóceń w rozwoju, dzieci upośledzone umysłowo nie są pozbawione zdolności rozwojowej. Naturalnie, że w stopniu ich rewalidacji społecznej są duże różnice, zależne nie tylko od warunków oddziaływania środowiskowego i od metody wychowania ale też i od charakteru i stopnia upośledzenia.

Debilność w pewnym miarce i imbecyja stanowią materiał naszych szkół specjalnych.

Zjawisk upośledzenia umysłowego nie można ujmować statycznie - dynamika oligofrenii znajduje uzasadnienie fizjologiczne przede wszystkim w ~~wskazaniach~~ wskazaniach I. Pawłowa i jego szkoły o plastyczności kory mózgowej i jej zdolnościach kompensacyjnych.

Ponieważ dynamika oligofrenii znalazła uzasadnienie fizjologiczne należy więc stworzyć warunki sprzyjające kształtowaniu się mechanizmów kompensacyjnych w oparciu o plastyczność wyższych czynności nerwowych. Specyficzność tych dzieci wymaga specyficzności metody oddziaływania

Streszczamy na czym ta specyficzność polega i co ją powoduje. Braki morfologiczne: wadliwy rozwój mózgu, jego zniekształcenia, ubytki, porażenia, mały zapas zasobów energetycznych komórek nerwowych zakłócenia

neurodynamiczne, obecność chorych punktów korowych wskutek neurodynamicznych - strukturalnych uszkodzeń, warunkująca rozdzielenie i lutowanie kory mózgowej, wszystko to decyduje o niepełnowartości mózgu i jego działalności w oligofrenii. W związku z tym rozwój fizyczny i rozwój wyższych czynności nerwowych u oligofreników jest również w różnej mierze niepełnowartościowy, swoisty a typowy.

Obraz zaburzeń wyższych czynności nerwowych u oligofreników.

Poza intelektualną niepełnowartością, która jest stałym komponentem upośledzenia umysłowego mogą u oligofreników występować zaburzenia lub wstrzymywanie w rozwoju innego rodzaju np. pewne zaburzenia motoryczne. Niektóre zaburzenia sfery ruchowej przebiegają w postaci ubytku ruchowego lub nieprawidłowości ruchowej, inne w postaci nadmiaru ruchów.

Anomalie ~~reumatyczne~~ /ciężkie/ nie są w ścisłej korelacji z niedorozwojem, mogą jednak towarzyszyć. Budowa czaszki: mikrocefalia, hydrocefalia wielowata, płaska, ptozia i t.p. - Twarze: asymetria, deformacja, opikantus albinizm, prognatyzm, wargówka Darwina, wileza paszoka, zajęcza warg, anomalie podniebienia, uzębienia - guzki Carabelliego, język geograficzny, zęby Hutchinsona: Tułów: płożenie między palcami, syndaktylia, zidaktylia, polidaktylia i t.p. Kończyny dolnych: anomalia stopy, wrodzone zrośnięcie u bioder, skrzywienia i wygięcia. Kończyny górne: ręką śluzobrzękową, nakład ręką, płaty między palcami, syndaktylia, zidaktylia, polidaktylia. Tułów: skrzywienie kręgosłupa, klatka piersiowa spłaszczona, kręta, boczko-wata.

Ogólny typ budowy: karłowatość, olbrzymość mikrosonia, achondroplazia, akromegalia, infantylizm i t.p. Różne nieprawidłowości rozwojowe przy zaburzeniach w wydzielaniu gruczołów dokrewnych i hyperfunkcja.

Szeroka rozpiętość skali upośledzenia umysłowego od najgłębszego idiotyzmu do normalnego intelektu stopnie: ciężki intelektualny średni i słaby w stosunku do idiotyzmu, imbecylny, i debilny.

Charakterystyka idioty w/g tych stopni.

Charakterystyka imbecylny " "

Charakterystyka debila " "

Typy czynne i bierno.

Wykład VII dn. 28. III. 54

Moralnie zagrożeni

W tej grupie wychowanków szkół specjalnych zdecydowanie przeważają liczebnie tzw. moralnie zaniedbani, prócz nich jest pewien procent moralnie zagrożonych wskutek stanów chorobowych.

Przyczyna moralnego zaniedbania mogą być:

Warunki ustrojowe: ekonomiczno gospodarcze /bezrobocie, nędza, głód, brak opieki wychowawczej, złe wpływy ulicy, bezdomność, sieroctwo i t.p.

Wojna i jej konsekwencje /dezorganizacja życia, rozbić rodziny, brak opieki wychowawczej, bezdomność, tułactwo okazje kradzieży, porzucone mienie czarny rynek, szaber it/

Metoda wychowania

Moralnie zagrożeni wskutek stanów chorobowych mogą być wśród:

Neuropatów

Psychopatów/epileptoidalny typ psychopatii, psychopata aspołeczny. Typ czynny i bierny/

Epileptyków/w padaczkowych stanach pomrocznych/

W niektórych wypadkach np. po nagminnym zapaleniu mózgu /encephalitis epidemica/ zjawiają się zmiany psychiczne u dziecka, przede wszystkim zmiany charakteru! "Obserwujemy brak inicjatywy, przygnębienie, rzadziej stany wzmożonego nastroju. Często zjawia się u takich dzieci upór, notręctwa myślowe, czasem stają się złośliwie napastliwe, zuchwałe, skłonne do niepohamowanych wybuchów, nawet do kradzieży i włóczęgostwa,

/przeczytać w związku z psychopatią:

1. Pawłow/I/-Wybór pism, PZWS, 1951
str. 389-397

2. Michejow/W/, Nejman/A/.-Choroby nerwowe i psychiczne, PZWS, 1951 str. 169-174./

Niekiedy w padaczce zdarzają się stany "przełączenia" świadomości! W takim stanie pomrocznym epileptyk nie zdaje sobie z niczego sprawy, robi rzeczy, którychby nigdy w świadomości nie zrobił np. na jakimś zebraniu, czy odczycie, czy w czasie sprawowania swego urzędu rozbiera się do naga i t.p. W stanie pomrocznym chory może odbywać różne wędrówki, pojechać gdzieś daleko, załatwiać tam różne sprawy - czego nie pamięta po odzyskaniu świadomości. Co gorsze i społecznie niebezpieczne że stany pomroczne mogą się przejawiać i w napadach podniecenia, stanach lękowych ze zjawami

przeradzającymi /nagryzanki agniste/które czasem są przyczyną agresywnych działań w stosunku do otoczenia n.p./podpalania, a czasem bardzo niebezpiecznych wybuchów agresji/;

Wykład VIII i IX dn.26.III.54.

Tysy zasadniczo najczęściej charakteryzujące młodzież moralnie zagroż.

/najczęściej spotyka się wśród młodzieży moralnie zagrożonej

słaby typ układu nerwowego, albo silny niepohamowany/

Tendencje społeczne negatywne. Odwrócenie zainteresowania od wartości pozytywnych. Chęć wyścicia się w akcji społecznie destrukcyjnej.

Nieżyczliwy stosunek do człowieka.

Niechęć do pracy i nauki.

Stać konflikty z otoczeniem najczęściej na tle stosunku do człowieka, do pracy, do cudzego mienia, regulaminów, norm i zarządzeń, nieodpowiedniego stosunku do własnych czynów nieumiejętności życia się z grupą i trudności podporządkowania się.

Najtypowsze wykroczenia: włóczęgostwo, kradzieże, oszustwo, szantaż.

Brak poczucia odpowiedzialności, życie chwilą, przygodą, awanturą

/wyobrażenia duże i brak hamulców krytycyzmu, sugestywność/

Brak wizji życia w płaszczyźnie etycznej- pozytywnie społecznej.

Zaburzenia w przebiegach emocjonalnych/brak hamulców/

Praca rewaliacyjna społecznie winna więc:

zwrócić zainteresowania ku wartościom pozytywnym i rozwinąć chęć

wyścicia się w działalności społecznie konstruktywnej, rozbudzić

stosunek pozytywny do człowieka, do pracy, do nauki. Dotychczas

wychowankowie ci byli w konflikcie ze społeczeństwem, obecnie wychowanie ma stosunek ten odwrócić-mają służyć pozytywnie społeczeństwu.

Zmienić stosunek do własnych czynów i rozwinąć zrozumienie roli jednostki w zespole /świadoma dyscyplina/.

Życie bezplanowe na dalszą metę, życie chwilą, przygodą zastąpić życiem planowym i poczuciem odpowiedzialności za nie. Rozwinąć wizję życia w płaszczyźnie pozytywnej społecznie.

Rozwijać wiarę we własne siły, we własne możliwości /zawsze i wszędzie byli "najgorsi"/

Rozwijać dążenie do przełamywania trudności i chęć walki o doskonalenie życia społecznego, rozwijać twórczość i inicjatywę w tym kierunku.

Kształtować warunki korzystne dla przebiegów procesów emocjonalnych

Zasadniczo praca ta polega na przekształcaniu stereotypów dynamicznych i kształtowanie nowych reakcji/najłatwiej zachodzi to u flegmatyków-najtrudniej u melancholików/

W analizie procesów wychowania zajmniemy się jego mechanizmem fizjologicznym, jego treścią i metodą jej przekazywania.

Podstawą wychowania jest wypracowywanie odpowiednich odruchów warunkowych o charakterze tendencji społecznych. Wszystkie środki działania pedagogicznego i słowo są w fizjologicznym znaczeniu bodźcami ze świata zewnętrznego. W wyniku ich działania tworzą się określone odruchy warunkowe, ich związki układy, stereotypy dynamiczne, które się rozwijają, różnicują, przekształcają, przyspasa, powstają nowe. Słowem realizuje się analityczno-syntetyczna praca, która się wyraża w myśleniu i zachowaniu się. Zależnie więc od kierunku i treści tego działania pedagogicznego kształtują się tu odpowiednie zachowania. Zasadniczą sprawą wychowania będzie wyuczenie nowych rodzajów reagowania /a więc zahamowanie dawniejszych, przekształcenie i zmiany w wielu stereotypów dynamicznych.

Treścią procesu wychowania będzie przekazywanie wychowanekowi pewnych wartości usłoneżonych od celu wychowania, będą to pewne normy, zasady poglądy, pewien zakres wiedzy, zwyczajne normy postępowania usłane za szuszo w zamieżonym celu i t. p. - treści te mają nadać kierunek rozwojowi wychowania. Proces przekazywania tych treści i przyjmowania ich w swoisty sposób właściwy samej jednostce usłoneżone jest nie tylko od osobowości ucznia, ale i od całego szeregu warunków zewnętrznych a przede wszystkim od środowiska w którym przebieg jego się rozwija, od samej treści przekazywanych, od metody przekazywania, od osobowości nauczyciela-wychowawcy i stosunku jaki się między y nim a wychowankiem nawiązuje.

Żeby metoda przekazywania treści w procesie wychowania /a więc i nauczania/była korzystna i skuteczna w wynikach musi się ona opierać na zasadach mechanizmu fizjologicznego procesu wychowania, a więc:

1. Na zachowaniu dobrego stanu ośrodkowego układu nerwowego - ze względu na kierującą i regulującą rolę kory mózgowej.
2. Na normalnym przebiegu procesów wyższej czynności nerwowej, a więc na unikaniu nadmiernego naprężenia procesów pobudzenia hamowania i nadmiernego naprężenia ruchliwości tych procesów /zbieżenie pobudzenia i hamowania /gdys wskutek tego możemy te procesy wraz z ich podstawowymi właściwościami zepchnąć z drogi normalnej i zrobić patologicznymi /unikanie stanów fazowych/
3. Na pranych kształtowania się stereotypów dynamicznych i ich przebudowy i zrozumienie ich wielkiej wagi w wychowaniu.
4. Na warunkach wzmagających ćwiczenia plastyczności i dynamizmu kory mózgowej.
5. Na przestrzeganiu jasnego i adekwatnego odbioru wrażeń. ~~xxxx~~
6. Na ciągłości i systematyczności bodźców w zakresie treściowym /Dla ukształtowania powiężeń logicznych.
7. Na warunkach korzystnych dla dobrej budowy I-szego układu syg. ażeby u niego mógł prawidłowo II układ syg. wyrastać,

8. na umiarkowanym kierunkowym kształtowaniu dominant korzystnych wychowawczych,
9. na kształtowaniu korzystnych warunków dla przebiegów emocjonalnych,
10. na uwzględnieniu w oddziaływaniu na jednostkę jej typu układu nerwowego

W grupie mocno nie zagrożonych pod względem pedagogicznym należy zwrócić przede wszystkim uwagę na:

1. dostosowanie do ewentualnego stanu schorzenia i do typu układu nerwowego metody pracy, jej warunków, zakresu i bezpośredniego oddziaływania/przeczytać Iwanow Pawłow Wybór pism str. 307 do 412., Smoleński /A/- Zarys patofizjologii wyższych czynności nerwowych PZWS 1951 str. 59 do 67.

2. tworzenie warunków kształtowania korzystnych dla celów wychowania stereotypów dynamicznych o charakterze tendencji społecznych, hamulców etycznych, moralnych, społecznie i biologicznie wartościowych dla człowieka - z tego wynika potrzeba dobrze przemyślanej jasnej organizacji życia i pracy /programy, plany, rytmy dnia, regulaminy, zarządzenia, zwyczaje itp./ /stereotypy dynamiczne dyscyplinują jednostkę i zespół i oddziałują na pracę układu nerwowego/

3. Tworzenie dobrych warunków budowy I i II układu sygnałowego / znaczenie II układu w wychowaniu/,

4. Wydobycie maksimum wartości wychowawczych z pracy i zespołowego działania celowego,

5. w celu wytwarzania dobrego samopoczucia wychowanka tworzenie warunków korzystnych dla przebiegów emocjonalnych/np. linie perspektywiczne w w pracy/ wprowadzanie wychowanka w nurt życia bieżącego i obcowanie z przyrodą drogą oszczędności przedtęch wrażeń związanych z przyrodą i ze zjawiskami życia społecznego. Tworzenie warunków własnej aktywności i twórczości wychowanka i wiązanie pracy fizycznej z umysłową.

Tworzenie wychowawcze korzystnych dominant .

Unikanie bodźców niekorzystnie wpływających na układ nerwowy: nadmierne napięcie pobudzenia, nadmierne pobudzenie hamowania, nadmierne napięcie ruchliwości procesów nerwowych/złagodzenie procesów pobudzenia i hamowania unikanie stanów fazowych /zależnie od typu układu nerwowego stany fazowe występują mniej lub więcej łatwo u wychowanków wyczerpanych zmęczonych lub chorych/.,

6. Napiętych- wychowawca winien dbać :a/ o postawę wyzwalającą wobec wychowanka /odprężenie kory mózgowej, więc lepiej reguluje/., b/ o dobre poznanie wychowanka /w ujęciu historycznym jego biegu życia/, c/ o uwzględnienie jakości pracy swojej typu układu nerwowego wychowanka oraz warunków korzystnych dla normowania procesów nerwowych/i zastosowywanie, oddziaływania swego i metody pracy do tych danych/, d/ o konsekwencję w postępowaniu/brak jej prowadzi do wygasania odruchów warunkowych.

Pedagogika lecznicza

Dr. M. Grzegorzowska

Wykład 29.III.54 X, 30.III.54 XI, 3.IV.XII.

Wnioski pedagogiczne.

W oparciu o fizjologiczno podstawy nauki I. Pawłowa, oddziaływanie wychowawcze na dziecko "specjalne", upośledzone umysłowo, kalekie, lub przewlekłe chore, winno, uwzględniając jego mechanizmy fizjologiczne w procesie poznawczym, dostarczyć układowi nerwowemu warunków sprzyjających możliwie jak najlepszym wynikom pracy jego procesów, przygotowujących ustrój do ciągle zmiennego środowiska zewnętrznego i wewnętrznego w znaczeniu możliwie jasnego, adekwatnego odbioru i właściwej reakcji.

Rzecz oczywista, że ze względu na skomplikowane i trudne zadania pracy wychowawczej w pedagogice leczniczej, musi być zwiększona rola nauczyciela- wychowawcy; musi on być do tej pracy specjalnie przygotowany. To nasilenie opieki wychowawczej i jej specjalizacja wywołana jest koniecznością, gdyż układ nerwowy dziecka szkoły "specjalnej" jest w jakiś sposób uszkodzony, zachwiany w swej działalności i osłabiony, należy więc z całą odpowiedzialnością czuwać nad organizowaniem temu dziecku życia i pracy zgodnie z podstawowymi prawami działalności układu nerwowego. Jednocześnie należy twórczo organizować odpowiednie kompensujące i korygujące i terapeutyczne oddziaływanie na procesy nerwowe, zależnie od rodzaju upośledzenia i jego stopnia, zależnie od rodzaju kalectwa, zależnie od rodzaju choroby i jego stopnia.

Należy organizować dziecku "specjalnemu" odpowiednie środowisko zewnętrzne w dążeniu do normowania jego ogólnego stanu układu nerwowego, a znając wagę bodźców płynących z tego środowiska, nauczyciel- wychowawca powinien czuć się odpowiedzialnym za bezpośrednie czy pośrednie działanie na dziecko.

U dzieci "specjalnych" wobec ich specyficznych warunków w rozwoju i przebiegu procesów wyższych czynności nerwowych praca pedagogiki leczniczej dążyć winna do kompensowania braków, korygowania nieprawidłowości i normowania stanu ośrodkowego układu nerwowego.

Odpowiednie do tego założenia w wychowaniu dzieci "specjalnych" na plan pierwszy wysuwa się:

1. Dobrze pomyślana, jasna organizacja warunków życia i pracy dziecka /treść, forma, organizacja, metoda, rytm życia dziecka/.

- /W oparciu o założenia "nervizmu" Pawłowa dążenie do sprawnej działalności ośrodkowego układu nerwowego /kontrolująca i regulująca rola kory mózgowej/ stereotypy dynamiczne odciążają układ nerwowy. "ułatwiają życie i pracę" podnoszą dyscyplinowanie/.
2. Usprawnienie czynności korowych. Plastyczność i stały dynamizm/zakresu materiału nauczania, warunków pracy, jej organizacji, pomocy naukowych. W stosunku do poszczególnych grup dzieci, w zależności od charakteru i stopnia upośledzenia czy schorzenia/.
 3. Kształtowanie warunków sprzyjających prawidłowej rozbudowie I i II układu sygnaliowego.
 4. Unikanie bodźców niekorzystnie oddziałujących na procesy nerwowe /ze specjalnym uwzględnieniem typu układu nerwowego dziecka/n.p. nagła i trudna przeróbka utrwalonego już stereotypu dynamicznego i inne
 5. Tworzenie korzystnych warunków dla przebiegów emocjonalnych, tworzenie sprzyjających warunków kształtowania korzystnych dominant.
 6. Zwiększone zadania nauczyciela-wychowawcy i specjalne jego przygotowanie przede wszystkim więc metoda pracy głównie w niższych klasach szkoły specjalnej winna stwarzać warunki sprzyjające usprawnieniu czynności korowej i możliwie najlepszej budowie I i II układu sygnaliowego.

Ponieważ ~~układ~~ u podstawy procesu poznawczego leży zjawisko wytwarzania się odruchów warunkowych, które zespala się w dynamiczne układy strukturalne, trzeba, aby te kształtujące się układy były adekwatne do rzeczywistości. To jest warunkiem rozszerzania możliwości czynnej właściwej odpowiedzi ustroju na różnorodność bodźców nań oddziałujących/rozszerzenie skali dostosowalności i twórczego stosunku do środowiska zewnętrznego/.

A więc trzeba w procesie nauczania zadbać o to, by wytwarzające się u dziecka dynamiczne układy strukturalne były to odbicia :

wyraźnie odebranego pobudzenia, dobrze dokonanego różnicowania,
możliwie plastycznie dostosowującego się do stale zmiennej rzeczywistości.

Te własności dynamicznych zespołów wymagają: odpowiedniego doboru bodźców i sprawności sanych procesów korowych pobudzenia i hamowania. Procesy te, opierając się o charakterystycznie dla poszczególnych osobników cechy indywidualne / typologia/siły, ruchliwości, równowagi-muszą oznaczać się dużą plastycznością, zapewniającą sprawność czynnościową kory mózgowej, /łatwość przechodzenia pobudzenia w hamowanie i odwrotnie, sprawność i dokładność różnicowania, sprawność hamulców różnego typu, łatwość odhamowywania i t.d./.

To znaczy, że sprzężone ze sobą procesy pobudzania i hamowania powinny w swej pracy syntetycznej i iradiacji wiązania międzyśrodkowej i analitycznej /koncentracja, przetwarzanie pobudzeń i inne/ - dawać obraz świata zgodny z rzeczywistością i przez to stwarzać warunki do kształtowania się właściwych mechanizmów odpowiedziowych.

W związku z tym nauczanie musi polegać na otoczeniu opieką warunków kształtujących się dynamizmów zespołów strukturalnych tzn. w nauczaniu stosować metodę, która zapewnia:

- a/ usprawnienie czynności korowych
- b/ stwarzanie warunków, umożliwiających tworzenie się możliwie adekwatnych związków czasowych między obiektami konkretnymi a słowami tzn. ugruntowanie związków I układu sygnałowego z II oraz stwarzanie możliwie bogatych, wszechstronnych utrwalonych dynamicznych układów strukturalnych, stanowiących "biografię" słów- pojęć.

a/ usprawnienie czynności kory mózgowej

polega na tym aby nie poddawać dziecku gotowych dynamicznych zespołów strukturalnych, tzn. nie dopuszczać do skostniałych związków odruchowo warunkowych, nieadekwatnych do zmiennej rzeczywistości, wobec których najważniejszą zasadą poznawczą jest dynamizm a przeciwnie na:

wyrabianiu plastyczności funkcji korowych/ wypracowując właściwą siłę ruchliwość i równowagę procesów pobudzenia i hamowania /przez dostarczanie dzieciom własnych doświadczeń na podstawie których drogą własnej aktywności korowej będą się kształtowały i utrzymywały zespoły dynamiczne;

dostarczaniu dzieciom bogatego materiału obserwacyjnego i kładzenie nacisku na kojarzenie;

całościowe traktowanie treści poznawczych;

dostarczanie warunków do osobistego przeżywania całych sytuacji wraz z ich ładunkiem uczuciowym, który stwarza odpowiednie, korzystne poznawcze dominanty wzmacniające wytworzone na ich tle zespoły strukturalne /a nie narzucanie oderwanych informacji/.

B. Stwarzanie warunków umożliwiających tworzenie się możliwie adekwatnych związków czasowych między obiektami konkretnymi a słowami, tzn. pozwalających na dobre ugruntowywanie związków I ukł. sygnałowego z II, /brak współpracy obu układów prowadzi do zaburzeń/.

Małe dziecko działa przede wszystkim pod wpływem swoich stanów emocjonalnych, wrażeń i wyobrażeń, gdyż regulujący wpływ II układu sygnałowego jest jeszcze bardzo słaby tym bardziej /dziecko specjalne/. Działania wymagające oderwania się od konkretnej rzeczywistości przedstawiają tym większe trudności im dziecko jest młodsze: /kora mózgowa rozwija się z wiekiem wczesza jeśli weźmiemy pod uwagę dziecko upośledzone u którego napotykamy na różnego rodzaju trudności rozwojowe/.

Ponieważ na I układzie sygnałowym wyrasta u człowieka II ukł. sygnał. na nim się opiera i z nim współdziała, należy więc w metodzie wychowania uważać na kształtowanie takich warunków, które sprzyjają ugruntowaniu się wzbogacaniu związków I ukł. sygnałów. A więc: metoda pracy z dziećmi musi być tego rodzaju ażeby mocno kształtował się I ukł. sygnał. tzn. musi dbać o dobrą podbudowę słowa o jego bogatą "biografię" - a więc: umożliwienie dzieciom poznawania za pomocą pozostałych zmysłów i powracanie do tych samych zagadnień /obserwacje/ w coraz to innych kontekstach /powtarzania jako podstawowy warunek wytwarzania się odruchów warunkowych i ich zespołów/, co jest jednocześnie kształtowaniem sprawności wszelkich analizatorów.

Trzymanie grupy opracowywanych z dziećmi zagadnień w stanie jakby stałe otwartej gotowości do powrócenia do nich, sprowadzenia, przejrzenia, zbagacenia, co stwarza stan gotowości pobudzenia odnośnie ośrodków korowych i wzmacniania wytworzonych więzi.

Zastosowanie ciągłości i systematyczności w poznaniu/optymalne warunki tworzenia się odruchów warunkowych, a zwłaszcza ich kształtowania się w stereotypy dynamiczne/. Praca wytwarzania się dynamicznych układów strukturalnych jest różna w zależności od stopnia złożoności układu i właściwości indywidualnych; przechodzenie od poznawania obiektów przestrznych do bardziej złożonych pozwala na opieranie się na doświadczeniach już zdobytych - wskutek czego dziecko rozwija wzbogaca i kontroluje swą wiedzę.

Stale dostarczanie warunków nieodłącznego w tej metodzie stosowania zdobytch wiadomości w działalności praktycznej/co zawiera w sobie walory wszystkich razem w/w założeń metody/.

Chronienie od niepożądanych zahamowań warunkowych lub hamulców zewnętrznych rozbijających adekwatne do rzeczywistości układy dynamiczne. Stosowana dotychczas metoda w szkole specjalnej tzw. metoda "ośrodków pracy" odpowiada całkowicie podanych wyżej założeniom. W metodzie tej bowiem należy stworzyć warunki dostarczające bogatego materiału obserwacyjnego powiązanego logicznie. Materiał ten winien być poznawany wszechstronnie, drogą wszystkich zachowanych analizatorów. Ma to być całościowe poznanie przedmiotów zjawisk i zagadnień w ich logicznej ciągłości i systematyczności układu, w zespołach cech, w wzajemnym ich powiązaniu i uzależnianiu, w zrozumieniu związków przyczynowych zachodzących między zjawiskami. Poznanie drogą przeżywania całych sytuacji i w odpowiednim dla samego obiektu czy zjawiska w środowisku, w warunkach normalnych dla samej treści poznania.

Należy stworzyć warunki, osobistej twórczej przeróbki umysłowej materiału poznawczego i czynnego powiązania go z wiadomościami już zdobytymi.

Jest to poznawanie w procesie działalności opartej o dawniej zdobyte doświadczenia w procesie codziennego życia i pracy w zdobywaniu stale nowych doświadczeń i utrzymanie zagadnień w stanie otwartym.

Należy stworzyć warunki stosowania w praktyce poznanych tam wiadomości i zdobytych umiejętności, więc własna aktywność dziecka w jak najszerszym i jak najróżnorodniejszym zakresie /co wzbogaca możliwości kształcenia plastyczności kory mózgowej/ tzn. powiązanie pracy umysłowej z pracą fizyczną w procesie aktywnej pracy.

Takie założenia motoryczne wymagają zniesienia specjalizacji przedmiotowej w różnych klasach szkół specjalnych. Cała praca dziecka skupia się wokół opracowywanego zagadnienia czerpanego z bezpośrednich przeżyć dziecka. W metodzie tej mamy koncentryczne, logiczne powiązanie treści programowych^{VI} pewno całości, zbudowanych na kierowanych przez nauczyciela zainteresowaniach dziecka np. w I klasie temat dzienny "kapusta" stanowi fragment ośrodka szerszego "warzywa" który z kolei jest częścią jeszcze szerszego ośrodka "plody jesieni" który znowu stanowi fragment jeszcze szerszego ośrodka aż do nadrzędnego ośrodka "jesień". Temat szczegółowy opracowywany w ciągu jednego dnia, stanowi więc mały, fragment związanych z nim bezpośrednio innych zagadnień w coraz szerszym już układzie. Słowem metoda ta wychodzi od jednego zagadnienia, stanowiącego ośrodek, w około którego grupują się inne, wiążące się z nim bezpośrednio i logicznie w jedną całość. Metoda ta oparta jest na ścisłej współzależności materiału nauczania od osobistych doświadczeń dziecka, wymaga stale jego czynnego udziału w pracy, twórczości ścisłego zjednoczenia pracy myślowej z pracą fizyczną. Jednocześnie wydobywa z opracowywanego tematu i ze sposobu opracowywania go maksimum wartości wychowawczych.

W metodzie tej kładziemy specjalny nacisk na systematyczność i logikę układu- stąd to grupowanie wykazujące wzajemne powiązanie zjawisk i przyczynowe uzależnienia.

W ramach nauczania przedmiotowego wprost technicznie nie można przeprowadzić pracy wymagającej zespolenia różnych technik obecnych w rozmaitych zestawieniach zależnych od samego tematu i warunków pozawczych. Słowem system lekcyjny musi być inaczej skonstruowany, a mianowicie lekcja jednego dnia tworzy całość, jednostkę dydaktyczną, którą prowadzi nauczyciel danej klasy. Opracowywanie tematu dnia nie jest podzielone na przedmioty, ale takie techniki szkolne jak czytanie, pisanie, rachunki zastosowuje się w miarę nasuwających się potrzeb zgodnie z logiką treści i zgodnie potrzebami programowymi dziecka.

W metodzie "ośrodków pracy" każde dziecko znajduje możliwość zastosowania indywidualnego tempa w zależności od rytmu ustroju a więc i typu

układu nerwowego. Ta metoda w ogóle nadaje się bardzo do indywidualizowania ze względu na właściwości wyższych czynności nerwowych danego dziecka, zależnie od charakteru i stopnia upośledzenia oraz od typu układu nerwowego.

W pewnym okresie czasu bodźce płyną z tej samej dziedziny tzn. że zachowane są warunki prawidłowego kształtowania się stereotypów dynamicznych, ich stopień ukształtowania się, różnorodność, bogactwo. Dzwonek lub inny przedmiot / w nauczaniu przedmiotowym / może wprowadzić tu pewne zakłócenia i zahamowania. Metoda ośrodków otacza opieką kształtującą się stereotypy dynamiczne.

Przeżywanie całych sytuacji, w których występują określone programy wiadomości / a nie oderwane informacje / stanowi zespolony podzide warunkowy, który skojarzył się, wzmocnił połączeniem czasowym i z tego kształtuje się stereotyp dynamiczny indywidualny dla każdego.

Srodki dydaktyczne, którymi posługuje się metoda "ośrodków pracy"

- a/ dowolna obserwacja dziecka - wywołuje irradiację i generalizację
- b/ kierowana obserwacja zwięża irradiację sprowadzając koncentrację procesu pobudzania czy hamowania dla ustalonych adekwatnych dla rzeczywistości stosunków między tymi procesami / ustalają się dynamicznie układy strukturalne / 1
- c/ Wiązanie z pokrewnymi zjawiskami może ograniczać zasięgi tych procesów pobudzenia i hamowania oraz ćwiczyć się w stałej emulacji, tych procesów, na czym właśnie polega dynamiczność układu strukturalnego, dostosowywanego do każdorazowej sytuacji. Kojarzenie jako wiązanie ośrodkowe, a więc jako podstawa tworzenia się i utrwalania czasowych związków i ich zespolów jest specjalnie otoczony opieką dydaktyczną w omawianej metodzie.

Osiąga się to w "ośrodkach pracy" przez:

Wprowadzenie do nauki maksimum twórczości dziecka / chodzi tu o własną twórczość w procesie myślenia, bez niej dynamiczne układy strukturalne byłyby martwe i nieadekwatne.

Twórcza przeróbka doświadczanego materiału - a nie wyuczenie przekazywanych wiadomości.

Stwarzanie poprzez zainteresowanie zapotrzebowań dziecka które stają się motorem twórczej przeróbki doznanych wrażeń tj. w języku Pawłowa twórczego uogólniania stosunków

To twórcze uogólnianie stosunków znajduje swój wyraz specjalnie pielęgnowanej przez tę metodę nowie dziecka: Tworzenie własnego żywca o pokrycia "tak zwanego obrastania słów", utworzonego ze znajomości związków między faktami.

Metodą "ośrodków" walczą z werbalizmem którego jest zaprzeczaniem; uczy reagować, kierować się w postępowaniu a nie tylko przyjmować dane wiadomości. Osiąga się to przez: uaktywnienie analizy i syntezy w metodzie ośrodków dziecko wprowadzone jest w nurt zmieniającej się wiaź rzeczywistości, i żeby ją poznać, trzeba ciągle dokonywać syntezy, która staje się analizą i znowu przekształca się w syntezę.

Dobrze postawiona obserwacja w metodzie "ośrodków pracy" zlewa się z kojarzeniem, co jest tym samym zjawiskiem analiza przechodząca w syntezę i odwrotnie.

d/zastosowanie w praktyce. Wobec powiązania umysłowej pracy dziecka z pracą fizyczną w metodzie "ośrodków pracy" kontrola nad zrozumieniem jest stała i miarodajna. Jeżeli dziecko nie umie korzystać z poznania czegoś, to znaczy, że nie nasapilo jeszcze zrozumienie.

/według Pawłowa: "kiedy tworzy się związek, tj. to, co nazywamy asocjacją, tj. bez wątpienia poznanie czegoś a jeżeli następuje korzystanie z niego, to to nazywa się rozumieniem, tzn., że korzystanie z wiadomości otrzymanych drogą związków jest zrozumieniem"/.

Podane powyżej wyjaśnienia i przykłady wykazują niesłuszność a nawet szkodliwość ze względów rewalidacyjnych stosowania nauczania przedmiotowego w niższych klasach szkół specjalnych.

Nauczanie przedmiotowe dzieci "specjalnych"

Utrudnia kształtowanie się układu dynamicznego strukturalnego, może je rozchwiać i rozwiać przez przerwanie toku treściowego, co pociąga za sobą niebezpieczeństwo powrotu do zniszczonego i zatartego dynamicznego układu strukturalnego, przykład: w zakresie niewłaściwego kształtowania się dynamicznego układu, z powodu zachwiania równowagi ustroju w czasie choroby/ jak wyżej/ całościowo traktowanie zagadnień ułatwia poznanie bez niepotrzebnego zużycowania energii, na przedstawienie się na coraz to inne treści i daje możliwość kształtowania się związków, które mają skłonność do rozchwiania się w czasie choroby.

Nauczanie przedmiotowe utrudnia kształtowanie się adekwatnych do rzeczywistości i głębokich dynamicznych układów, gdyż dostarcza tym dzieciom w różnych czasach różnych fragmentów wiedzy w stosunku do samego zagadnienia, przerywając powiązanie tych fragmentów w pewną całość na samo dziecko. To znaczy liście na dostateczną ruchliwość siłę i równowagę procesów pobudzania i hamowania a zmniejsza trwałość dynamicznych układów powstających "sztukowanych" czasach.

W metodzie "ośrodków" zamiast kawałkującego wiedzy nauczania przedmiotowego całościowo opracowanie zagadnień w ich logicznym układzie/.

Nauczania przedmiotowe dzieci specjalnych nie sprzyja osobistemu tworzeniu kształtowaniu się stereotypów dynamicznych /osobiste wytwarzanie dynamicznego układu polega na włączeniu nowych treści do całości warunków, jakimi rozporządza dany ustrój, warunków o charakterze eksteroceptywnym i interoceptywnym/, co jedynie zapewnia ich życie i rozwój a przez to dostosowalność i adekwatność z rzeczywistością, inaczej mówiąc pociąga za sobą niebezpieczeństwo martwoty, sztywności, a więc poznawczego wykoślawienia rzeczywistości.

/W metodzie "środków" zaś zapewniona jest twórczość dziecka przez dostarczenie wielostronnych obserwacji i skojarzeń, oraz przez umożliwienie stosowania w praktyce danych poznawczych.
Staje się to zaczątkiem nowych zapotrzebowań poznawczych dziecka w oparciu o odruch bezwarunkowy "co to jest?" związane z uczuciem dodatnim, który łączy się z procesem wytwarzania i rozwoju strukturalnego układu dynamicznego i stereotypu dynamicznego./

Nauczanie przedmiotowe nie pozwala na ćwiczenia w różnicowaniu i generalizacji, gdyż wskutek sztucznych ram odcinków czasów czasowych, ćwiczenia, które wymagają dłuższego czasu, muszą być pominięte lub zmniejszone na rzecz podawania gotowego materiału.

/W metodzie "środków" zaś praca dziecka przez swą ciągłość, wielokrotność obserwacji i możliwości powrotu do niej-warunków umożliwiających zestawienia, porównania, analizę i syntezę cech-sprzyja usprawnieniu mechanizmów dyferencjacji i generalizacji/.
Nauczanie przedmiotowe nie może w szerokiej ~~masie~~ uwzględnić uwzględnienia tematów opracowywanych w szkole z biegiem codziennego życia dziecka głównie ze względu na pokawakowanie tematów pracy.

Wartości rewalidacyjne metody "środków pracy", przez swój ścisły związek z życiem metoda ta wprowadza w poznanie świata i stopniowo wprowadza wychowanka w nurt zmieniającej się rzeczywistości-rozbudowuje I i II układ sygnałowy.

Przez położenie nacisku na aktywność dziecka daje możliwość wykonywania zahamowania dynamizmów, normowania pracy w/g możliwości dziecka ugruntowywania wiadomości i umiejętności.

Przez ciągłość, systematyczność i logikę w układzie materiału, czynną postawę dziecka, poznawanie drogą wszelkich analizatorów i w warunkach korzystnych dla danych treści poznania oraz zjednoczenie teorii z praktyką - metoda ta wpływa na usprawnienie czynności korowych, ćwiczy plastyczność, rozwija dynamizm ~~stwarza warunki~~ sprzyjające prawidłowej rozbudowie I i II układu sygnałowego.

Przez stopniowe, systematyczne włączanie wychowanków w nurt życia społecznego i nacisk położony na zdynamizowanie inicjatywy i własnej twórczości dziecka oraz pracę zespołową i kolektywnie rozwiązywanie zagadnień kształtuje ich charakter, wzrasta wiara we własne siły i możliwości i jednocześnie wzrasta postawa czynna w stosunku do doskonałości życia i pracy. Wychowanek dynamizuje się i wdraża do czynnej postawy w zespole i do odpowiedzialności za pracę. Te swoiste formy i sposoby pracy w podanej metodzie odpowiadają potrzebom, jakie zarysowuje patofizjologia mechanizmów zaburzeń wyższych czynności nerwowych w świetle I. Pawłowa i jego szkoły - dają więc pewność racjonalnej drogi rewalidacyjnej dzieci upośledzonych wszelkiego rodzaju.

To są zasadnicze wartości metody "ośrodków pracy" i w nich właśnie leży moc rehabilitacyjna w stosunku do dzieci upośledzonych. Te wartości rewalidacyjne metody szkoła specjalna przystosowała i przystosowuje ciągle w zależności od warunków, charakteru upośledzenia danej grupy i w zależności od stopnia upośledzenia jednostki.

W celu dalszego podnoszenia jej wartości rewalidacyjnych należałoby specjalnie czuwać nad doskonaleniem dróg nowego i głębszego wprowadzania w życie wychowywanych zespołów dzieci i każdej poszczególniej jednostki nad nasileniem i dynamizowaniem postawy czynnej jednostki i całego zespołu w stosunku do zjawisk życia, oraz nad wzmocnieniem postawy czynnej badawczej i poszukującej nauczyciela- wychowawcy.

Pedagogika lecznicza

Dr. M. Grzegorzewska.

Wykład XIII, 12.IV.1954r.

Istota rewalidacji i jej specyficzny charakter w zależności od właściwości swoistych danej grupy dzieci i poszczególnego wychowanka.

Rewalidacja nazywany proces przywracania jednostce upośledzonej możliwości i uzdolnień do pracy użytecznie społecznej. To określa jednocześnie i cel pracy rewalidacyjnej.

Każdy z zadań pracy pedagogiki leczniczej rewalidacja ma, poza ogólnymi założeniami charakter specyficzny uzależniony przede wszystkim od: charakteru upośledzenia, stopnia upośledzenia, swoistości metody rewalidacyjnej, własnej postawy i aktywności jednostki, w stosunku do niej otoczenia.

Zadania prac rewalidacyjnych w szkolnictwie specjalnym jest :
rewalidacja zdrowia, rozwoju fizycznego jednostki, kompensowanie braków fizycznych oraz usprawnienie fizyczne; wykształcenie ogólne i zawodowe; rewalidacja psychiczna jednostki i jej uspołecznienie.

Podstawowe założenia rewalidacji są następujące:

1. Usprawnianie procesów nerwowych.
 2. Postrzeganie podstawowych praw wyższej czynności nerwowej i unikanie bodźców działających niekorzystnie na ośrodkowy układ nerwowy.
 3. Kształtowanie warunków korzystnych dla przebiegów emocjonalnych.
 4. Tworzenie odpowiednich warunków dla korzystnego rozwoju I i II układu sygnałowego i prawidłowego ich działania.
 5. Uwzględnienie wagi pracy rewalidacyjnej kształtowania się i przekształcania stereotypów dynamicznych.
 6. Poznanie poszczególniej jednostki i warunków jej rozwoju oraz czynników etiologicznych kalectwa.
 7. Uwzględnianie w metodzie pracy typu układu nerwowego jednostki.
 8. Dostosowanie pracy do sił i możliwości jednostki.
 9. Racjonalna selekcja. Dostosowanie do danych grup programu i metody pracy.
 10. Stosowanie metod kompensacyjnych i korygujących.
- Stosowanie w/w danych w grupie upośledzonych umysłowo, głuchych, niewidomych, moralnie zagrożonych, przewlekłe chorych i kalekich z uwzględnieniem w każdej z nich swoistych właściwości.

Ponieważ w rewalidacji wielką rolę odgrywa tworzenie się nowych stereotypów dynamicznych i przebudowa dawnych, przypominać więc należy, że u podstaw tworzenia się stereotypu dynamicznego leży: plastyczność komórek korowych, możliwość poprawiania i trenowania przebiegów procesów nerwowych, właściwości typu układu nerwowego jednostki, stale powtarzający się układ warunków zewnętrznych występowanie bodźców w określonej kolejności czasowej/stereotyp dynamiczny zewnętrzny./

Poznanie dziecka

Rozwój psychiczny i fizyczny dziecka powstaje w nierozorwalnym przyczynowym związku z warunkami jego życia i dlatego nie można poznawać dziecka w oderwaniu od środowiska, od warunków domowych, które je kształtowały. Poznając więc dziecko poznać musimy to z którego ono wyrasta. Celoznania i specyficzny dla pedagogiki leczenia - poznanie charakteru i stopnia upośledzenia oraz czynników etiologicznych; poznanie typu układu nerwowego - w celu osiągnięcia możliwie najlepszej rewalidacji społecznej.

Co oznaczać: Warunki środowiska domowego jednostki w ich historycznym ujęciu/od urodzenia jednostki i okres życia płodowego/ich wpływy pozytywne i negatywne na rozwój dziecka; zdrowie i rozwój fizyczny. Sprawność; fizyczną; rozwój psychiczny i uczelniania, zainteresowania, typ układu nerwowego jednostki; wszelkie odchylenia od normy, ich charakter i stopień charakter i stopień uspołecznienia postępy szkolne.

Ujęcie historyczne, dynamiczne i dialektyczne tego poznania.

Orzeczenie lekarza. Zestawienie anamnezy dziecka tzn. dynamicznie i dialektycznie ujęta historia rozwoju dziecka od urodzenia /stan matki w czasie ciąży, warunki jej życia, czy nie przechodziła w tym czasie chorób infekcyjnych, poród przedwczesny kleszczowy, długotrwały, normalny/, Noworodek, kiedy dziecko zaczęło zabkować chodzić, mówić, kiedy się przestało zaniceczyszczać jakie były warunki życia w tym okresie. Jakie choroby dziecko przechodziło, stan i nasilenie tych chorób ewentualnie ślady po nich, które dziecko z rzędu wielu rodziców i ich zdrowie/.

Gdzie i kiedy poznawać: w każdej chwili życia pracy, zabawy - zawsze i we wszystkim. W środowisku dziecka domowym, szkolnym, zakładowym.

Metoda poznawania. W pracy tej należy dobrze uświadomić sobie, że jesteśmy mylni, że poznanie to rzecz trudna nieznaniem, że poznawać należy z dużym poczuciem odpowiedzialności i z całą gotowością spojrzenia od nowa wobec złudnych pozorów, ruchliwości życia, naszej tendencji do uogólniania, naszych nastrojów i subiektywizmu. Naturalnie, że obserwować należy dziecko bez jego wiedzy, widzieć jego złe i dobre strony, ażeby jasno zdać sobie sprawę w czym należy mu pomóc i jak.

Najlepszą metodą poznania jest metoda obserwacji gdyż tą drogą poznaje się dziecko w warunkach naturalnych jego życia i pracy.

Wyjaśnić na czym polega metoda obserwacji.

Eksperyment naturalny.

Wywiady z rodzicami, wychowawcami, otoczeniem.

Poznanie warunków domowych, Metoda tego poznawania.

Badanie i analiza prac dziecka w różnych dziedzinach i analiza przyczyn zakłamania się w jakichś pracach a rozwoju innych.

Badanie i orzeczenie lekarza.

Notowanie danych o dziecku [Karty medyczno-pedagogiczne, Karty indywidualne, Zeszyty biograficzne, Notacja chroni od zapomnienia i przypadkowości notując uświadamiając sobie jaśniej fakt i okoliczności towarzyszące mu przy zmianie nauczyciela powstają ślady wiadomości o rozwoju dziecka gromadzi się materiał do charakterystyki jednostki.

Metoda zapisywania obserwacji/notować obserwowane fakty a nie wyciągnięto z nich wnioski, oceny; dawać spis warunków i okoliczności których zaszedł jakiś fakt; wnioskować na podstawie podanych faktów bardzo ostrożnie, co pewien czas pisać charakterystykę/popartą przykładami / i po pewnym czasie ewentualnie zmieniać ją, uzupełniać. Charakterystyka powinna być dialektycznie i dynamicznie ujęta/.

Progowskazem poznawania dziecka i pisania jego charakterystyki musi być dążenie do pomocy dziecku w jego rewalidacji.

Pedagogika lecznicza

Dr. M. Grzegorzewska

Wykład XIV, XV z dn. 13 i 14. IV. 54.

Współpraca szkoły z domem

Cele zasadnicze: poznanie dziecka i jego rewalidacja i w tym celu: racjonalizowanie warunków domowych życia dziecka; kompensowanie braków środowiska domowego; rozwój istotnej współpracy w wychowaniu dziecka /między szkołą i domem /.

Metoda: poznanie warunków środowiska domowego jednostki i historia rozwoju tych warunków /wyjaśnić metodę badania środowiska /; analiza tych warunków; rozwijanie wpływów pozytywnych wychowawczo, usuwanie niekorzystnych wychowawczo i zapobieganie wpływom negatywnym drogą: wyjaśniania rodzicom zagadnień wychowawczych, zwrócenie uwagi na możliwości dziecka i jego potrzeby w związku z upośledzeniem, wyjaśnianie możliwości rewalidacji i potrzebę domu w tej pracy.

Zadania i poszukująca badawcza postawa nauczyciela wychowawcy w tej pracy.

Współpraca z lekarzem w pracy rewalidacyjnej wszystkich działów szkolnictwa specjalnego jest rzeczą konieczną. Nie tylko bowiem rozpoznanie charakteru i stopnia upośledzenia ale i wartość metod rewalidacyjnych w zastosowaniu do poszczególnych wypadków we współpracy tej może być wyjaśniona. Poza zakładami leczniczymi dla przewlekle chorych, udział lekarzy w pracy rewalidacyjnej innych działów szkolnictwa specjalnego jest jeszcze bardzo znikomy - waga jednak tego zagadnienia decyduje o potrzebie przynaglenia akcji organizacyjnej w tym względzie.

Wartości jakie mieć winni nauczyciel wychowawca w szkole specjalnej.

Nauczyciel szkoły specjalnej powinien posiadać te wszystkie wartości jakich wogóle wymaga praca wychowawcza z dziećmi normalnymi. Ponadto jednak powinien rozumieć wartość społeczną szkoły specjalnej i mieć do dziecka upośledzonego stosunek specjalny, charakteryzujący się twórczością i inicjatywą w trosce o najwyższą rewalidację każdej jednostki.

Nauczyciel taki powinien mieć w pracy postawę badawczą i poszukującą wnikliwą i dociekliwą, winniem dążyć stale do doskonalenia metod pracy rewalidacyjnej i wypowiedzieć zdecydowaną walkę rutynie. Powinniem mieć umiejętność tworzenia dziecku pozytywnej, jasnej wizji przyszłości roznosić wiarę we własne możliwości i dobre wyniki rewalidacji. Całą pracą kierować winno duże poczucie odpowiedzialności i zrozumienie sensu społecznego tej pracy.

Przygotowanie specjalne nauczycieli szkół specjalnych. Różne jego formy na świecie /samodzielne studia i egzamin państwowy, kursy dorywczo tworzone, kursy stałe, instytucje stałe działające/.

Historia rozwoju Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w Warszawie /półroczny kurs pedagogiki specjalnej w 1920/21r. Seminarium pedagogiki społecznej /roczno/ w 1921/22r., Państwowy Instytut Fonetyczny 1922/23r. z tych dwóch ostatnich instytucji powstaje Państwowe ~~Specjalne~~ Instytut. Pedagogiki Specjalnej.

X X X

Rys rozwoju opieki wychowawczej nad upośledzonymi umysłowo od jej brząsków aż do chwili obecnej.

Początki zorganizowanej opieki wychowawczej nad upośledzonymi umysłowo. Stosunek do idiotów i obłąkanych. ~~W~~ 1793r. reforma dr. Pineia.

Wnioski z prac klinicznych dr. Esquirola - nowa era w dziejach ludzi obłąkanych i idiotów.

Podwaliny opieki wychowawczej nad idiotami. "dziki z "Arcyronu" praca Dr. Jana Itarda. (Itard)

W 1837r. Dr. Edward Seguin tworzy pierwszą na świecie szkołę "dla idiotów" w Paryżu i tę pracę swoją opisuje w książce pt. "Idiotyzm i jego wychowanie metodą fizjologiczną".

Wartością swoją prace Itarda i Seguina stały się pracami klasycznymi nie tylko w pedagogice leczniczej ale i w pedagogice ogólnej.

Pierwsza szkoła dla debilów - Dr. Burnewill. ~~za~~ *Praca XIX, paryż*

Zarys rozwoju szkolnictwa specjalnego dla upośledzonych umysłowo na świecie i w Polsce.

Wykład XVI dn. 26.IV. 1954

Zarys rozwoju opieki wychowawczej nad niewidomymi.

Brząski opieki nad niedidomymi, ich los w starożytności i średniowieczu. Niewidomi, którzy drogą samouctwa zwrócili uwagę na możliwość kształcenia niewidomych na ich wychowalność.

Denis Diderot "listy o niewidomych do użytku widzących" "wskazują na wychowalność niewidomych i potrzebę otoczenia ich zorganizowaną opieką wychowawczą/1749/.

Valentin Haüy. Pierwsza szkoła dla niewidomych w Paryżu w 1784r. i jej wpływ na tworzenie się szkół dla niewidomych w różnych krajach. Praca W. Haüy pod tyt. Szkice o wychowaniu niewidomych- 1786/ drukowana przez zecerów niewidomych dla ludzi widzących/, daje podwaliny dla późniejszych poczynąń w organizacji i metodzie wychowania niewidomych.

Znaczenie wynalazku pisma Ludwika Braillesa. Wyjaśnienie wartości tego pisma uznanego na międzynarodowym Kongresie w Berlinie 1879r. za najlepsze na świecie pismo dla niewidomych.

Zarys rozwoju szkolnictwa dla niewidomych na świecie i w Polsce.

Wykład XVII 3.V.1954r.

Zarys rozwoju i opieki wychowawczej nad głuchymi.

Głusi w starożytności i średniowieczu. Pierwsze wiadomości o kształceniu głuchych. VII wiek n.e. Johan Bewerley arcybiskup Jorku - pierwsza próba jednostkowego uczenia głuchych o której ślad się zachował. Z XVI w. mamy wiadomości o szeregu prób: H. Gardanus, Pedro Ponce de lion. Pierwsza na świecie książka o kształceniu głuchych Juan Pablo Bonet wydana w 1620 r. "O naturze liter i sztuce uczenia niemych mowy". W końcu XVII wieku /1692/ ukazuje się praca, która ma duże znaczenie w rozwoju opieki wychowawczej nad głuchymi - Fr. Jan Ammann pisze "Surdus loquens" /głuchy mówiący/ w książce tej nawołuje do kształcenia i uczenia nowych ludzi głuchych i podaje metodę tej nauki. We Francji pierwsze próby nauczania głuchych mowy prowadził Jacob Rotrigens Pereira w XVIII wieku. Planowo opieka wychowawcza nad głuchymi zaczyna się rozwijać dopiero w końcu XVIII w. t.j. od założenia w Paryżu przez księdza Karola De l'Epel pierwszej na świecie szkoły dla głuchych - była to szkoła migowa. /1770r./ Br. J. Itard lekarz w tej szkole walczy wytrwale o naukę mowy dla głuchych. Pierwszą szkołę z nauką mowy założył w kilka lat później Samuel Heinicke w Lipsku /1778/. Następca De l'Epel ksiądz Roche Sicard rozwija szkołę, walczy o powszechne nauczanie głuchych i wydaje przewodnik modyczny. - Wpływ tych prac na rozwój szkół dla głuchych.

Zarys rozwoju szkolnictwa dla głuchych na świecie i w Polsce.

Pedagogika lecznicza - jej specyficzny charakter pracy. Znamienisty proces przemian, jaki w krótkim czasie swego istnienia przeszła pedagogika lecznicza. Zmiany stosunków w pedagogice leczniczej do pedagogiki ogólnej i pedagogiki ogólnej do pedagogiki leczniczej /od początku aż do chwili obecnej/. Uzasadnienie tych wpływów wzajemnych.

Punktem wyjścia prac w pedagogice leczniczej była kompensacja braków upośledzonego dziecka. Z tego wynika, że cel nie ~~nie~~ ^{ma} być jak gdyby w samym dziecku, po w danym dziecku rozwinąć, ulepszyć, kompensować, korygować - /a nie do czego rozwinąć/. W ślad za tym szkoła pyta jak to robić. Sprawa metody sposobów tego kompensowania i korygowania.

Żeby kompensować i korygować najpierw trzeba wiedzieć co, więc przede wszystkim poznanie dziecka i jego środowiska, indywidualizowanie, a później

jak - współpraca z domem, współpraca z lekarzem, notowanie wszystkich danych o dziecku "w zeszycie biograficznym" i stosowanie specjalnej metody w nauczaniu i wychowywaniu. Ciągłe ulepszanie metody pracy, walka z rutyną, dynamizm rozwojowy, inicjatywa i twórczość i w doskonaleniu metody pracy i w organizacji pracy i w coraz silniejszym powiązaniu szkoły z życiem. Rozwój akcji profilaktycznej związany z badaniami etiologicznymi różnego rodzaju upośledzeń.

Problem jak uczyć długo leżał odkogiem w pedagogice ogólnej, gdzie na plan pierwszy wysuwało się czego uczyć ażeby cel swój osiągnąć. Metoda długo nie interesuje i dziecko jest od środowiska oderwane. Stopniowo wzrasta zainteresowanie pracami pedagogiki leczniczej i jej w/w zdobycze zaczynają przenikać do pedagogiki ogólnej. Zainteresowanie poznaniem dziecka i metodą wzrasta i rozwija się. Stopniowo pedagogika lecznicza zaczyna poza kompensacją i korekturą oraz sposobami jej przeprowadzania interesować się żywo celami pedagogiki ogólnej - czego uczyć, jak wychowywać i do czego przygotowywać/nie na przeciw społeczeństwa niewidomych czy głuchych - trzeba wychowywać do społeczeństwa widzących czy słyszących/. Słowem jej cele już nie wystarczają dołącza do nich cele pedagogiki ogólnej.